

Josep Termes, catedràtic d'Història Contemporània de la Facultat d'Humanitats de la Universitat Pompeu Fabra, ha estat distingit amb el 38è Premi d'Honor de les Lletres Catalanes, dotat amb 30.000 euros. El jurat, nomenat per Òmnium Cultural, era format per Salvador Alegret, Salvador Cardús, Josep M. Domingo, Albert Manent, Vinyet Panyella, Josep M. Roig i Rosich, Pere Tió, Ricard Torrents i Vicenç Villatoro. Nascut a Barcelona l'any 1936, Josep Termes és fill d'una família pagesa de la Terra Alta emigrada a la capital. Un dels seus estudis se situa a la terra dels pares, *Mi-sèria contra pobresa. Els fets de la Fatarella del gener de 1937: un exemple de resistència pagesa contra la col·lectivització agrària durant la guerra civil*, publicat per l'editorial Afers l'any passat. Interessat pels moviments populars i pel catalanisme, s'ha distingit per defensar una òptica interdisciplinària de la història i per combinar el rigor amb l'hàbil exposició de les idees, de manera que ha pogut ser seguit per un gran nombre de lectors.

—Un escriptor o un lingüista pot somiar en el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes, però difícilment un historiador, tret que sigui historiador de la literatura o de la cultura en sentit estricte, o de les idees, com va ser Miquel Batllori. Per tant, l'historiador Josep Termes no devia mai somiar en el premi, oi?

—No, mai. I més aviat tinc la impressió que les coses de la història no entren en cap categoria de la cultura catalana. Per tant, el premi ha estat una sorpresa. Una sorpresa absoluta. A més, perquè no surto mai de casa, no em relaciono amb ningú i no formo part de cap grup de pressió. Si mai escric les meves memòries, es titularan "Memòries d'un francitador".

—Ara bé, cal dir que, tot i que us heu interessat preferentment per la història social, política i ideològica, també ho heu fet per la cultura, tant la literària com la popular, la qual considereu un aspecte més de les societats de l'època.

—Sí. La cultura és una part de la història. Sempre he dit que l'historiador, tal com jo el veig, és historiador d'una època, és una persona que viu dins

"Els marxistes no expliquen el fracàs del marxisme"

L'historiador Josep Termes, a la seu d'Òmnium Cultural.

El Premi d'Honor de les Lletres Catalanes ha distingit un historiador, Josep Termes, intel·lectual que es confessa francitador i un home que ha hagut de nedar contra corrent.

d'una època i que viure dins d'una època implica interessar-se per tot el que hi passa, no solament pels accions polítiques, l'economia i les convulsions socials. I més encara a casa nostra, on la cultura ha format part de les reivindicacions nacionals i n'ha estat el pal de pallar, juntament amb la llengua. Que la cultura no estigui en un llibre d'història dels Països Catalans és una barbaritat. I quan parlo de cultura, no parlo només

de literatura, sinó d'arquitectura, medicina, dret, etc.

—D'altra banda, sempre us queixeu que els filòlegs s'ocupin de l'obra literària dels escriptors i mai de la seva repercussió social.

—En efecte. Qui ha estudiat la importància que té Verdaguier per a la història del nostre país? I per la banda dels historiadors, no sempre es va més enllà de la història política en sentit estricte. Jo no sóc de missa, però com a historiador no puc oblidar que l'Església catòlica forma part de la nostra història a l'igual que la francmaçoneria, que ha estat clau en la formació de corrents d'opinió. I quants historiadors les tenen en compte?

—També proclameu que la història no és determinista, contra el que creuen els historiadors marxistes...

—O pseudomarxistes.

—O pseudomarxistes. De totes maneres, es poden trobar paral·lels, repeticions o coincidències.

—N'hi ha en les dues èpoques que més m'han interessat, els dos períodes de més llibertat, el 1868-1874 i la Segona República, del 1931-1939. Són

períodes molt intensos, molt breus, que duren pràcticament els mateixos anys i que, bo i començant amb l'eliminació dels Borbons, acaben en cops d'estat.

—**Quins estudis, quins treballs, prepareu en aquests moments?**

—Tinc dos llibres a la impremta. El primer, *Història de combat*, recollirà la meua obra dispersa, tots els escrits esparsos, de pròlegs a articles i ressenyes, publicats des dels anys seixanta. Farà 550 pàgines, més 30 o 40 d'índexs de noms.

—**Per què el "combat" del títol?**

—Perquè sempre he anat a la contra, a la contra de les modes, en concret, de la que la historiografia dominant dictava.

—**És a dir, la marxista. Quina evolució ha fet darrerament la historiografia marxista?**

—Cal distingir entre el marxisme economicista i de la lluita de classes, encara que aquest també té en compte l'economia. Els economicistes, en fer història econòmica, es pensen que d'aquesta manera fan ciència. Es creuen segurs, sense espai per a la polèmica; viuen al claustre matern. L'economicista està en un cert impàs, en veure que les carreres d'econòmiques no hi han estat prou receptives i se n'han hagut d'anar més a lletres, on se'ls escolta més. Les facultats d'econòmiques han optat per altres coses, més americanes, d'economia pràctica, i la història econòmica ha quedat com una "maria". I pel que fa a l'altre marxisme, els passa que no han reflexionat sobre el que ha passat a Europa en els darrers trenta anys. L'ensulsiada política no ha estat només política, sinó cultural, social, econòmica. Se'ls ha enfonsat tot. Res té a veure amb el que deien. I jo no he vist cap anàlisi, amb Marx a la mà. Perquè no és només l'enfonsament de l'URSS, sinó l'enfonsada d'una part de l'opinió pública catalana, d'un sistema de pensament occidental que a casa nostra ha tingut molta força.

—**Esteu dient, per tant, que Marx no serveix ni per estudiar la caiguda del marxisme.**

—No. El gran Marx de l'estudi del capitalisme i les relacions socials no els ha servit el més mínim per entendre la realitat quotidiana d'avui dia. Recordo que Tierno Galván va dir que el marxisme serveix per entendre les societats antigues. Recoï! Jo pensava que

era per entendre l'avui o el que ha passat fa trenta anys... Coneixeu un marxista culte que hagi escrit vint pàgines explicant com s'enfonsava el comunisme soviètic i l'opinió comunista? I això han estat cinquanta anys de la història d'Europa.

—**També hi havia marxisme, penseu, en la tesi que el catalanisme era burgès?**

—Allò era el Marx reduït a la insignificant, allò de fer-ho tot de classe. Com reduir l'amor a la petita burgesia. Un reduccionisme bestial. El que passa és que, a força de frases fetes, colava.

—**A quina editorial publicareu el recull d'articles? Les editorials més conegudes sembla que s'han girat d'esquena al llibre d'anàlisi històrica rigorosa.**

—Com el segon, *La Catalunya obrera*, a Afers, editorial en la qual ja he publicat i que, malgrat que sé que no té gaire ressò, que no és de les més conegudes, edita molt bé. Aquest segon porta, de subtítol, *La República catalana, l'Estatut de 1932 i el moviment*

obrer. Hi col·locaré una frase de la revista *Justícia Social*, de la Unió Socialista de Catalunya, que deia que l'Estatut de Catalunya havia de tenir un article únic, aquest: "L'Estatut de Catalunya serà allò que voldrà el poble català." Eren uns radicals.

—**Deu haver-hi molts paral·lelismes entre el procés estatutari del 1932 i l'actual, no?**

—Déu n'hi do. El primer, que l'Estatut que es planteja acaba retallat. I que Madrid es posiciona millor que nosaltres. Nosaltres divaguem i ells saben què retallaran. I que tenen l'habilitat de subordinar l'Estatut a la Constitució, tot i que la Contitució es fa després.

—**El mes d'octubre us jubileu. Ara que deixeu la universitat, penseu en projectes de més abast?**

—Sí, en una història de l'anarquisme hispànic. Però em costa molt perquè vull fer-la a la britànica, sense fer resums, i això és feixuc. Hi ha una bibliografia que fa feredat. Aquest és el llibre que m'agradaria fer.

Lluís Bonada

Cursos d'estiu 2006 Matadepera

Ajuntament de Matadepera

Informació: **93 730 17 72** de 9 a 14 hores, a la
Regidoria d'Ensenyament de l'Ajuntament de Matadepera
<http://www.aulainteruniversitaria.com>
info@aulainteruniversitaria.com

Xarxa d'universitats
Institut Joan Lluís Vives
Coordinació d'activitats d'estiu